

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Éghajlati igazságosság
(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2018/C 081/04)

Előadó: **Cillian LOHAN**

Közgyűlési határozat:	2017.2.23.
Jogalap:	Az eljárási szabályzat 29. cikkének (2) bekezdése Saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2017.10.3.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2017.10.19.
Plenáris ülés száma:	529.
A szavazás eredménye:	194/12/8
(mellette/ellene/tartózkodott)	

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az éghajlati igazságosság koncepciója a globális éghajlatváltozást politikai és etikai kérdésként fogalmazza meg, nem csupán szigorúan környezetiként. Általában a tér és az idő kölcsönhatásának globális összefüggésébe helyezik a koncepciót, amely elismeri, hogy gyakran a leginkább veszélyeztetett és legszegényebb társadalmi rétegeknek kell elszenvedniük az éghajlatváltozás következményeinek legnagyobb hatásait. Márpedig éppen ezek azok a csoportok, amelyek a legkevésbé felelősek azért a kibocsátásért, amely az éghajlati válságot előidézte. Ebben a véleményben az éghajlati igazságosság átfogóbb fogalma úgy merül fel, hogy meg kell vizsgálni az éghajlatváltozás polgárokra és közösségekre gyakorolt, gyakran aránytalan mértékű hatásának méltányosságát mind a fejlődő, mind a fejlett országokban.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy minden polgárnak joga van az egészséges, tiszta környezethez, és elvárhatja a kormányoktól, hogy felelősséget vállaljanak az éghajlatváltozást előmozdító tényezőkkel és az éghajlatváltozás fenyegetéseivel kapcsolatos nemzeti kötelezettségvállalásaikért és a Párizsi Megállapodásban vállalt nemzeti hozzájárulásokért, a nyilvánvalóbb környezeti és gazdasági szempontok mellett azok társadalmi hatását is elismerve.

1.3. Az EGSZB javasolja, hogy kezdjenek vitát egy éghajlati jogokra vonatkozó olyan uniós jogszabályról, amely magában foglalná az uniós polgároknak és a természetnek az éghajlatváltozással kapcsolatos világméretű válság kihívásaival összefüggő jogait. Az EGSZB – annak tudatában, hogy az EU-ra vezető szerep hárul egy stabil és méltányos nemzetközi éghajlatvédelmi rendszer előmozdításában – arra ösztönzi az uniós intézményeket és nemzeti kormányokat, hogy vizsgálják meg az éghajlati igazságosság elveinek alkalmazását minden – globális, európai, nemzeti és közösségi – szinten. Az európai szemeszter felhasználható e törekvés érvényesítésének eszközeként. Az éghajlati igazságosság az igazságosságot jelenti mind az emberek, mind pedig a környezet számára, amelytől függünk – e két tényező szoros kapcsolatban áll egymással. Ennek kapcsán az EGSZB emlékeztet két közelmúltbeli kezdeményezésre: a globális környezetvédelmi paktumra és az emberiség jogairól szóló egyetemes nyilatkozattal kapcsolatos projektre.

1.4. A termelési és a fogyasztási rendszereket úgy kell átalakítani, hogy alkalmazkodni tudjanak az éghajlatváltozás hatásaihoz, illetve enyhíthessék azokat. Fontos, hogy ez az átállás az egész világon és az ágazatok összefüggésében megvalósuljon, és az EU vezető szerepet játszhat ebben. Azonosítani és megfelelően támogatni kell a legsérülékenyebb üzletágakat és munkavállalókat. Különösen az élelmiszeripari rendszereket és az azokban érintett szereplőket kell támogatni a fenti átmenet során. A fenntartható élelmiszerfogyasztásnak a termelési lánc előző szakaszánál, a talaj előkészítésénél és a természeti rendszerek kezelésénél kell kezdődnie ahhoz, hogy az élelmezés alapjává váljon. Az EU-nak egyértelmű vezető szerepet kellene játszania a fenntartható talajgazdálkodás és talajvédelem terén.

1.5. Csak akkor lehet a fogyasztók erejét felhasználni az átmenet eléréséhez, ha olyan egyéb fenntartható és etikus lehetőségek állnak rendelkezésükre, amelyek nem vezetnek a kényelem vagy a minőség jelentős csökkenéséhez a szolgáltatás, a felhasználás vagy a hozzáférhetőség terén. Az új gazdasági modellek, mint pl. a digitális, a megosztásalapú és a körforgásos gazdaság mentén, valamint az e modellekre való globális, ágazati átmenetre vonatkozó nemzetközi együttműködés révén működőképes alternatívákat lehet kifejleszteni a fogyasztók számára.

1.6. Támogató mechanizmusokat, köztük közpénzt és gazdasági eszközöket kell alkalmazni annak érdekében, hogy infrastruktúra és megfelelő támogatások álljanak rendelkezésre azon fogyasztók számára, akik alacsony szén-dioxid-kibocsátású életmódra kívánnak áttérni. Az ilyen támogatásoknak segítséget kellene nyújtaniuk az etikus/hosszú élettartamú/fenntartható áruk és szolgáltatások magasabb költségeinek viselésében is, miközben gondoskodnak arról, hogy ne kerüljön veszélybe a versenyképesség.

1.7. Fel kell térképezni, hogy hogyan lehet áthelyezni munkahelyeket egy alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságba, és minél hamarabb fel kell ismerni az ebből adódó lehetőségeket. Ennek köszönhetően ki lehet majd dolgozni és végre is lehet hajtani a leghatékonyabb politikákat annak érdekében, hogy a munkavállalók védelemben részesüljenek, új munkahelyeket találjanak, miközben az életminőségük az igazságos átmenet során javul.

1.8. Az EGSZB megismétli, hogy létre kellene hozni egy energiaszegénységgel foglalkozó európai megfigyelőközpontot⁽¹⁾, amely valamennyi érintett felet összefogná, és hozzájárulna az energiaszegénység európai mutatóinak kidolgozásához. A minden polgárt illető igazságosság azt jelenti, hogy mindenki számára biztosított a tiszta, megfizethető és elérhető energiaszolgáltatás.

1.9. Az EGSZB a fosszilis üzemanyagok támogatásának befejezésére szólít fel, és a megújuló energiákra való áttérés támogatását szorgalmazza.

1.10. A fenntarthatósági politikák eredményessége annak biztosításától függ, hogy egyértelműen meghatározzák és prioritásként kezeljék az átmenethez nyújtott támogatásokat, és megfelelő forrásokat garantáljanak hozzájuk. Ugyanakkor az EU-nak átfogó nemzetközi tárgyalásokat kellene kezdenie, hogy olyan globális megállapodást sikerüljön kialakítani, melynek segítségével enyhíteni lehet az éghajlatváltozás kiváltó okait és támogatni lehet egy fenntarthatóbb globális gazdasági modellt.

2. Háttér/A vélemény indoklása

2.1. Ez a saját kezdeményezésű vélemény a fenntartható fejlődés megfigyelőközpontja 2017. évi munkatervének keretében készült. Az éghajlati igazságosság témája mindannyiunkat érint, mégis hiányzik az uniós szintű fellépés a témában. Az EGSZB számára ez lehetőséget jelent arra, hogy vezető szerepet vállaljon, és megfogalmazza a legelső javaslatokat, különös tekintettel Európára. Az éghajlati igazságosság számos vetületét elmélyültebben meg kell még vitatni, például a kibocsátási jogok globális és egyéni elosztásának kérdését.

2.2. Az EGSZB intézményi álláspontot szeretne kialakítani, hogy képviselni tudja az uniós szervezett civil társadalom véleményét az éghajlatváltozás hatásairól szóló vitában és annak feltárásában, hogy hogyan lehetne a legjobban kezelni az éghajlatváltozás hatásait tisztességes és igazságos módon.

2.3. Az ENSZ keretében nemzetközi szinten elfogadott fenntartható fejlesztési célok és a párizsi megállapodás fényében, illetve mivel már kezdenek érezhetővé válni az éghajlatváltozás hatásai, egyre nagyobb szükség van azonnali és konkrét intézkedésekre az éghajlati igazságosság megvalósításához.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az éghajlati igazságosság koncepciója a globális éghajlatváltozást politikai és etikai kérdésként fogalmazza meg, nem csupán szigorúan környezetiként. Felismeri, hogy gyakran a leginkább veszélyeztetett és legszegényebb társadalmi rétegeknek kell elszenvedniük az éghajlatváltozás következményeinek legnagyobb hatásait. A koncepciót általában a tér és az idő kölcsönhatásának globális összefüggésében szemléljük, azaz elsősorban azoknak az országoknak a felelősségéből kiindulva, amelyek a természeti erőforrások kitermelésével értek el fejlődést.

3.2. A fenntartható fejlesztési célok túllépnek elődjeken (azaz a millenniumi fejlesztési célokon), ugyanis felismerik, hogy közös a felelősség, az érintettek kölcsönösen elszámoltathatóak, valamint hogy kollektív fellépésre és inkluzív részvételi folyamatokra van szükség. Az EGSZB – annak tudatában, hogy az EU-ra vezető szerep hárul egy stabil és méltányos nemzetközi éghajlatvédelmi rendszer előmozdításában – arra sarkallja az uniós intézményeket és a nemzeti kormányokat, hogy minden – azaz globális, európai, nemzeti és helyi – szinten hozzanak intézkedéseket az éghajlati igazságossághoz kapcsolódóan. Az európai szemeszter felhasználható e törekvés érvényesítésének eszközeként. Ebben a véleményben az éghajlati igazságosság fogalma úgy merül tehát fel, hogy meg kell vizsgálni az éghajlatváltozás polgárookra és közösségekre gyakorolt, gyakran aránytalan mértékű hatásának méltányosságát mind a fejlődő, mind a fejlett országokban.

⁽¹⁾ Vélemény a következő tárgyban: Az energiaszegénység megelőzését és leküzdését célzó összehangolt európai fellépés, HL C 341., 2013.11.21., 21. o.

3.3. Problémaként jelentkezik az éghajlatváltozási politikákkal szembeni ellenállás és az, hogy előnyeik ellenére ezeket a politikákat az átlagpolgár, bizonyos ágazatok (pl. az agrár-élelmiszeripar vagy a szállítás) vagy a fosszilis üzemanyagoktól függő közösségek és egyének büntetéseként fogják fel.

3.4. Különböző politikai kezdeményezések olyan ágazatokra és területekre összpontosítanak, amelyeket nagymértékben befolyásolnak az éghajlatváltozással kapcsolatos kihívások, ilyen például az egészségügy, a közlekedés, a mezőgazdaság, az energiaügy. Az éghajlati igazságosság átfogó, integrált megközelítést nyújthat annak biztosításához, hogy az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés igazságos és méltányos módon történjen.

3.5. Fontos megjegyezni, hogy az éghajlati igazságosság nem csak azokról szól, akiket közvetlenül érintenek az éghajlatváltozás hatásai, hanem azokról is, akiket az éghajlatváltozást előmozdító tényezők érintenek, mivel olyan áruktól, szolgáltatásoktól és életformáktól függenek, amelyekhez magas kibocsátások és alacsony erőforrás-hatékonyság kapcsolódik.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Társadalmi igazságosság

4.1.1. Az EGSZB úgy véli, hogy minden polgárnak joga van az egészséges, tiszta környezethez, és elvárhatja a kormányoktól, hogy felelősséget vállaljanak az éghajlatváltozást előmozdító tényezőkkel és az éghajlatváltozás fenyegetéseivel kapcsolatos nemzeti kötelezettségvállalásaikért és a Párizsi Megállapodásban vállalt nemzeti hozzájárulásokért, a nyilvánvalóbb környezeti gazdasági szempontok mellett azok társadalmi hatását is elismerve.

4.1.2. A szociális jogok európai pillére irányítúként kíván szolgálni egy megújult konvergenciafolyamathoz a jobb munka- és életfeltételek terén a tagállamok körében. Ez 20 elven alapul, melyek közül többre vagy közvetlenül gyakorol hatást az éghajlatváltozás, vagy közvetett módon, az új gazdasági modellekre való áttérés szükségessége révén.

4.1.3. Az EGSZB azt javasolja, hogy az emberi jogokkal és szociális jogokkal összefüggésben kezdjenek vitát egy éghajlati jogokra vonatkozó jogszabály kidolgozásáról. Ez magában foglalná a polgároknak és a természetnek az éghajlatváltozással kapcsolatos válság kihívásaival összefüggő jogait. Ennek kapcsán az EGSZB emlékeztet az emberiség jogairól szóló egyetemes nyilatkozattal kapcsolatos projektekre, melyet Corinne Lepage dolgozott ki a 2015-ös a COP21-re tekintettel.

4.1.4. A természet jogait ma a világ több országában elismerik a jogalkotási folyamat során. Így például Hollandiában 2015-ben egy nem kormányzati szervezet, az Urgenda Alapítvány megnyert egy éghajlattal kapcsolatos pert a kormány ellen. A holland legfelsőbb bíróság következetesen kitartott azon alapelv mellett, hogy a kormány jogilag felelőssé tehető azért, hogy nem tett kellő intézkedéseket az éghajlatváltozásból eredő előrelátható károsodás megelőzése érdekében. Hasonló perek állnak előkészítés alatt Belgiumban és Norvégiában. Emellett olyan kezdeményezések, mint a 2017. június 24-én életre hívott globális környezetvédelmi paktum, azzal a kérdéssel foglalkoznak, hogy tisztességes globális környezeti kormányzásra van szükség, azáltal, hogy a „harmadik generációs jogokat” egy általános, átfogó és egyetemes referenciakerettel egészítik ki.

4.1.5. Biztosítani kell, hogy a társadalom legsebezhetőbb rétegeinek ne kelljen igazságtalan terhet viselniük, és hogy az éghajlatbarát gazdasági modellre való áttérés költségei tisztességesen legyenek elosztva a társadalomban. Így például a „szennyező fizet” elvet azokra kell alkalmazni, akik a szennyezést előidéztek és abból profitálnak, nem pedig a végfelhasználóra azokban az esetekben, amikor nincs más járható alternatíva. E fontos elv gondos és megfelelő alkalmazását az EGSZB korábban már vizsgálta ⁽²⁾.

4.1.6. A migráció minden típusa fokozódik majd (így a klímamenekültek száma is nőni fog) a lakóhelyüket elhagyni kényszerülő személyek miatt ⁽³⁾. Már láttuk, milyen rosszul vagyunk felkészülve az EU-ban arra, hogy kezeljük ezt és a tagállamok között aránytalanul megoszló terhek kérdését. Az EGSZB már rávilágított arra, hogy a kiegyensúlyozatlan gazdasági folyamatok hogyan növelhetik a destabilizációt e tekintetben ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Vélemény a következő tárgyban: A COP21 következtetéseinek hatása az európai közlekedéspolitikára, HL C 303., 2016.8.19., 10. o.

⁽³⁾ Vélemény a következő tárgyban: A menekültek integrációja az EU-ban, HL C 264., 2016.7.20., 19. o.

⁽⁴⁾ Európai konszenzus a fejlesztéspolitikáról, HL C 246., 2017.7.28., 71. o.

4.1.7. Ahogyan azt az Európai Parlament egy újabb, éghajlati menekültekkel kapcsolatos tanulmányban megállapította, uniós szinten nincs külön eszköz, amely a „környezeti okokból lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek” esetében alkalmazható lenne. Az átmeneti védelemről szóló irányelv politikailag nehézkes eszköz a tömeges lakóhelyelhagyás kezelésére, és az EGSZB támogatja azt az álláspontot, hogy a Lisszaboni Szerződés kellőképpen széles körű felhatalmazást nyújt a bevándorlási politika felülvizsgálatára a „környezeti okokból lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek” státuszának szabályozása érdekében.

4.2. Agrár-élelmiszeripari ágazat

4.2.1. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a változás mérséklése érdekében az élelmiszer-termelési rendszerek és az étkezési szokások meg fognak változni. Minden polgár függ az élelmiszeripari ágazattól (pl. a mezőgazdasági termelők, a családok, az ellátási lánc szereplői, a fogyasztók), ezért az alacsony szén-dioxid-kibocsátású társadalom felé való átmenetnek biztosítania kellene, hogy az érintettek megkapják a szükséges támogatást a változások során. Ezenkívül ennek az átmenetnek globálisan és ágazati kontextusban kell megtörténnie, és ebben az EU vezető szerepet játszhat.

4.2.2. Az éghajlatváltozás rendkívül nagy kihívásokat jelent az EU mezőgazdaságának mint a változást előmozdító tényezőnek és mint a környezeti hatások által leginkább érintett ágazatnak egyaránt.

4.2.3. Az ágazatot újra kell definiálni a természetes abszorpciós rendszerekhez való hozzájárulása, azaz az éghajlatváltozás néhány hatását enyhítő ökoszisztéma-szolgáltatásai tekintetében. Ezeket el kell ismerni, és a KAP-on keresztül közpénzt kell folyósítani az agrárágazatnak az élelmiszer-termelésre irányuló célkitűzések következményeként nyújtott szolgáltatásai támogatására. Ezt az általános koncepciót támogatja a nemrégiben elfogadott vélemény ⁽⁵⁾.

4.2.4. A fenntartható élelmiszerfogyasztásnak a termelési lánc előző szakaszánál, a talaj előkészítésénél és a természeti rendszerek kezelésénél kell kezdődnie ahhoz, hogy az élelmiszer alapjává váljon. Az EGSZB rámutat arra, hogy vitát kell kezdeni egy közös uniós talajvédelmi referenciakeretről és vezető szerepet kell vállalni a fenntartható talajkezelés és talajvédelem elősegítésének fontosságáról ⁽⁶⁾. Az EU Tanácsának jelenlegi észt elnöksége fokozott figyelmet szentel a talajvédelemnek és annak az ökoszisztéma-szolgáltatásokban játszott szerepének ⁽⁷⁾.

4.2.5. Az EGSZB támogatja a fenntartható termelés és fogyasztás koncepcióját. A húsfogyasztáshoz való hozzáállás megváltoztatásának szükségességéről való konszenzus elérése érdekében az igazságos átmenet biztosításához azonosítani kell a lehetőségeket és a szükséges támogatást azok számára, akik az agrár-élelmiszeripar ezen ágazatától függnek.

4.2.6. Ezt az ágazatot az éghajlatváltozást előmozdító tényezők is befolyásolják, legfőképp a fosszilis üzemanyagoktól való függése az élelmiszer-termeléstől kezdve a feldolgozáson át a szállítási és csomagolásig. A politikákat a meglévő agrár-élelmiszeripari modell zárt természetét felismerve kell kialakítani, egy fenntartható és éghajlatbarát jövő felé vezető, megvalósítható utat feltérképezve a mezőgazdasági termelők számára.

4.2.7. A környezetvédelmi politikák nem feltétlenül ütköznek a mezőgazdasági ágazat azonnali szükségleteivel, amennyiben az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállást megkönnyítő támogatási eszközöknek tekintjük őket.

4.3. Fogyasztók

4.3.1. Csak akkor lehet a fogyasztók erejét felhasználni az átmenet eléréséhez, ha olyan fenntartható és etikus alternatíva áll rendelkezésükre, amely nem vezet a kényelem vagy a minőség jelentős csökkenéséhez a szolgáltatás, a felhasználás vagy a hozzáférhetőség terén. Az új gazdasági modellek, mint pl. a digitális, a megosztásalapú és a körforgásos gazdaság mentén, valamint az e modellekre való globális, ágazati átmenetre vonatkozó nemzetközi együttműködés révén működőképes alternatívákat lehet kifejleszteni a fogyasztók számára.

4.3.2. A „szennyező fizet” elvet sokszor nem helyesen alkalmazzák, és a fogyasztók fizetik meg, ha nem tudnak egyéb elérhető alternatívát találni. A fogyasztóknak kell, hogy legyen választási lehetőségük, hogy ne csak az árzás legyen a hatékony eszköz a magatartásváltozás kívánt irányba terelésére.

⁽⁵⁾ Vélemény a következő tárgyban: A KAP lehetséges átdolgozása, HL C 288., 2017.8.31., 10. o.

⁽⁶⁾ Vélemény a következő tárgyban: Körforgásos gazdaság – természeti termékek, HL C 389., 2016.10.21., 80. o.

⁽⁷⁾ Vélemény a következő tárgyban: A fenntartható élelmiszer-termelést és az ökoszisztéma-szolgáltatásokat elősegítő földhasználat (lásd e Hivatalos Lap 72. oldalát).

4.3.3. A műanyag zacskók adója jó példa arra, hogy a fogyasztók szembesülnek ugyan egy alacsony adóval, de alternatív lehetőségek állnak rendelkezésükre – vagyis hozhatják a saját táskájukat, vagy használhatják a kereskedő által biztosított dobozt. Ily módon jelentős mértékű magatartásváltozás érhető el.

4.3.4. Ezzel szemben a fosszilis üzemanyagok (például a benzin) fogyasztói szinten történő megadóztatása elégedetlenséget okozhat, és azt eredményezi, hogy a rendelkezésre álló jövedelem egy részét üzemanyag vásárlására fordítják. Továbbá másodlagos illegális piachoz is vezethet, mindenekelőtt azonban fenntartja a szennyező anyag termelőjének profitját. Mindezt súlyosbítja, hogy az ilyen adókat a legtöbb esetben nem különítik el. A polgárok úgy érzik, hogy az éghajlatváltozási politikák gyakran méltánytalanul büntetik azokat, akiknek nincs más alternatívájuk, mint a fosszilis tüzelőanyagokra alapozott gazdaság keretein belül működni.

4.3.5. Támogató mechanizmusokat, köztük közpénzt és gazdasági eszközöket kell alkalmazni annak érdekében, hogy infrastruktúra és megfelelő támogatások álljanak rendelkezésre azon fogyasztók számára, akik alacsony szén-dioxid-kibocsátású életmódra kívánnak áttérni. Az ilyen támogatásoknak segítséget kellene nyújtaniuk az etikus/hosszú élettartamú/fenntartható áruk és szolgáltatások magasabb költségeinek viselésében is. Ez történhet köz-magán társulások formájában. Az autóipar jó példa az olyan gyártókra, amelyek finanszírozási megállapodásokat kötnek annak érdekében, hogy javítsák az új autók hozzáférhetőségét a fogyasztók számára. Hasonló típusú támogatási rendszerek ajánlhatók más szektorok, például a tartós fogyasztási javak területe, vagy a lakások, üzletek felújítása számára is.

4.3.6. Éghajlati szempontból ellentmondásos, hogy közpénzt használnak olyan rendszerek és infrastruktúrák támogatására és az azokba való beruházásra, amelyek növelik a végfelhasználók függőségét az éghajlatváltozást elősegítő tényezőktől, miközben ezzel párhuzamosan az éghajlatváltozás hatásainak korlátozásán és kezelésén dolgoznak. A fogyasztók e hatás frontvonalában állnak. A polgárok számára nem „igazságos” választási lehetőség az, hogy vagy fizessenek többet a szennyező opciókért, vagy legyenek meg nélkülik.

4.3.7. Sokan úgy vélik, hogy a fenntartható életforma és a fenntartható fogyasztási választások csak magas szintű jövedelemmel egyeztethetők össze. Az etikus, éghajlatbarát és fenntartható lehetőségek nem mindenki számára érhetőek el egyformán. Az áruk és szolgáltatások éghajlattal kapcsolatos költségeit (például az erőforrás-intenzitást) is magában foglaló árképzést egy politikai keretrendszer segítségével kell támogatni, amely kétségbe vonja ezt a vélekedést, és növeli a hozzáférhetőséget minden fogyasztó számára.

4.3.8. Az EU fogyasztóvédelmi szabályozása korábbra datálódik, mint az, hogy az ENSZ 1999-ben alapvető fogyasztói jognak ismerte el a fenntartható fogyasztást, ezért erről nem tesz említést⁽⁸⁾. Az EGSZB ismételten kéri a fenntartható fogyasztással kapcsolatos politika bevezetését. Ez különösen releváns a fenntartható fejlesztési célok és a körforgásos gazdasággal kapcsolatos kezdeményezés vonatkozásában.

4.3.9. Alternatíva nélkül a fogyasztó nem kap választási lehetőséget, hanem a szegénységre/rossz döntésekre/egészségtelen lehetőségekre/nem fenntartható választásokra lesz kényszerítve, és ez ellenszenvet szít a „környezetvédelmi” politikákkal szemben, amelyek látszólag a végső felhasználót büntetik. Eközben a fenntarthatóság elveinek teljesen ellentmondva azok, akik e rendszerből profitálnak, nem többet fizetnek, hanem többet keresnek ezen, és így – a környezetvédelmi politika leple alatt – fokozódik az egyenlőtlenség.

4.4. Átalakulás a munkaügyi területén

4.4.1. Nagyon fontos, hogy az átmenet során minden munkavállaló védelemben részesüljön – azok, akik alacsony szakképzettséggel vagy más területen nem alkalmazható készségekkel rendelkeznek, illetve azok is, akik magas képzettséget igénylő pozíciókban vannak. Azonosítani és megfelelően támogatni kell a legsérülékenyebb ágazatokat és munkavállalókat. A munkák automatizálása mint az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság része bizonyos munkák eltűnéséhez vezethet⁽⁹⁾.

4.4.2. Többek között az átképzés és az oktatás is eszközt jelent ennek a védelemnek az eléréséhez. Nem azoknak a dolgozóknak kell megfizetnie e változás árát, akiknek a munkája eltűnik az éghajlatváltozás vagy az éghajlatváltozást elősegítő tényezőktől való függőség megszüntetésének szükségessége következtében.

⁽⁸⁾ Vélemény a következő tárgyban: Együttműködésre vagy részvételre épülő fogyasztás: egy fenntarthatósági modell a 21. századra, HL C 177., 2014.6.11., 1. o.

⁽⁹⁾ Vélemény a következő tárgyban: Átállás egy fenntarthatóbb európai jövőre – stratégia 2050-ig (lásd e Hivatalos Lap 44. oldalát).

4.4.3. A megoldás egyik része, ha mielőbb azonosítják, hogy milyen készségek szükségesek az ezekben az új gazdasági modellekben való teljeskörű részvételhez, ugyanakkor ezeket a készségeket a jelenlegi munkalehetőségek és a jelenlegi nem fenntartható modelltől való függőségek összefüggésében kell feltérképezni.

4.4.4. Fontos a közösségek védelme és megőrzése, ahol ez lehetséges, valamint az átmenet megkönnyítése oly módon, hogy az mind társadalmi, mind gazdasági értelemben a legkisebb hatással legyen az érintettek jólétére.

4.4.5. A javasolt új gazdasági modellekben, beleértve a funkcionális, a megosztásalapú és a körforgásos gazdaság modelljét, világosan azonosíthatók új lehetőségek. Ezzel kapcsolatban az EU-nak el kellene kezdenie az ahhoz szükséges nemzetközi tárgyalásokat, hogy egy globális gazdasági modellt sikerüljön kialakítani.

4.5. Egészség

4.5.1. Az éghajlatváltozás és az éghajlatváltozást előmozdító tényezők egészségügyi költséget is jelentenek. Ez például a levegőszennyezéssel összefüggő halálozások és betegségek mennyiségében mérhető, és költséget jelent a társadalomnak, valamint a közegészségügyi rendszereknek. A közegészségügyi rendszereknek figyelembe kell venniük az a szerepet, amelyet az éghajlatváltozás és az éghajlatváltozást előmozdító tényezők játszanak az ágazatukban.

4.5.2. Az egészség, jólét és a természethez való hozzáférés összefüggésben állnak egymással (IEEP). Sok tagállam szembesül olyan egészségügyi és társadalmi kihívásokkal, mint az elhízás, a mentális egészség problémái, társadalmi kirekesztettség, vagy zaj- és levegőszennyezés, amelyek aránytalan mértékben érintik a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetben lévő és sebezhető csoportokat.

4.5.3. A természetbe való beruházás nemcsak a szennyező anyagok kivonása révén lép fel az éghajlatváltozás ellen, hanem a természetes ökoszisztémákban történő szén-dioxid-tárolásba való beruházások révén is. Az ebből következő egészségügyi előnyök kétirányúak: az egyre gyakoribb rossz egészségi állapot megelőzése, valamint a polgárok és közösségek javuló egészségéhez vezető aktív életmód előmozdítása. E szempont felismerése elősegíti azt, hogy a politikai döntések kiegyensúlyozottak, tájékozottak és tényadatokon alapulóak legyenek.

4.6. Energiaügy

4.6.1. A megújuló energia termelése az áramfogyasztás százalékos arányát tekintve több mint kétszeresére (14 %-ról 29 %-ra) nőtt 2004 és 2015 között az EU-ban. Mindazonáltal a fűtés, az építőipar és ipar, valamint a közlekedés területén még mindig hatalmas az energiaigény. Van ugyan haladás, de nagyon alacsony szintről indul: például a megújuló energia aránya a közlekedési üzemanyag-fogyasztásban 1 %-ról 6 %-ra nőtt ugyanezen időszakban.

4.6.2. Az energiaszegénység Európa-szerte problémát jelent, és bár ennek jelentése és körülményei országonként változhatnak, ez egy újabb példa arra, hogy biztosítani kell, hogy az éghajlatváltozási politikák a legsebezhetőbbek védelmére összpontosítsanak.

4.6.3. Az EGSZB megismétli, hogy létre kellene hozni egy energiaszegénységgel foglalkozó európai megfigyelőközpontot⁽¹⁰⁾, amely valamennyi érintett felet összefogná, és hozzájárulna az energiaszegénység európai mutatóinak kidolgozásához. A minden polgárt megillető igazságosság azt jelenti, hogy mindenki számára biztosított a tiszta, megfizethető és elérhető energiaszolgáltatás.

4.6.4. Az unión belüli energiaszegénység kezelését támogató politikák a támogatások átcsoportosítása és a politikai akarat koordinálása által szintén megoldást jelenthetnek a tiszta energiainfrastruktúra és -ellátás kialakítására.

4.6.5. Azok a politikák, amelyek közvetlenül vagy közvetetten a fosszilis üzemanyagok szubvencióját támogatják, hozzájárulnak a „szennyező fizet” elv megfordításához – ezekben az esetekben a szennyezőnek fizetnek. Számos ilyen támogatás a végfelhasználó számára ismeretlen marad, viszont végső soron közpénzből származik. Egy közelmúltban készült vélemény⁽¹¹⁾ már foglalkozott a környezetvédelmi szempontból káros támogatások megszüntetésének esetével az Unióban, egy másik, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos uniós politikák feltérképezésével foglalkozó vélemény⁽¹²⁾ pedig rámutat arra, hogy szükség van az ilyen támogatások megszüntetésére irányuló meglévő kötelezettségvállalás megvalósítására, valamint a környezetvédelmi adók reformjának erőteljes ösztönzésére.

⁽¹⁰⁾ Lásd az 1. lábjegyzetet.

⁽¹¹⁾ Vélemény a következő tárgyban: *Piaci alapú eszközök az erőforrás-hatékony és alacsony szén-dioxid-kibocsátású uniós gazdaság megteremtése érdekében*, HL C 226., 2014.7.16., 1. o.

⁽¹²⁾ Vélemény a következő tárgyban: *Az uniós külső és belső politikák feltérképezése*, HL C 487., 2016.12.28., 41. o.

4.6.6. Mindenki számára elérhetővé kell tenni a támogatásokat, a szubvencióknak a megújuló energiákra kell összpontosítaniuk, az éghajlatváltozást előmozdító tényezők támogatását viszont sürgősen meg kell szüntetni, és a mentességeket igazságosabb módon kell nyújtani, határozottan nem azoknak, akik a leginkább megengedhetik maguknak, hogy fizessenek, és nem is azoknak, akik a szennyezésből profitálnak. Az IMF szerint a fosszilis üzemanyagok támogatásának mértéke globálisan jelenleg 10 millió dollárt tesz ki percenként. Ezeknek a támogatásoknak a megszüntetése a világ GDP-jének 3,6 %-ával növelné az államháztartási bevételeket, több mint 20 %-kal csökkentené a kibocsátásokat, több mint felére csökkentené a levegőszennyezés okozta korai halálozást, valamint 1,8 billió dollárral (ami a világ GDP-jének 2,2 %-a) növelné a globális gazdasági jólétet. Ezek az adatok rávilágítanak a jelenlegi rendszer igazságtalan természetére.

4.6.7. A fenntarthatósági politikák eredményessége annak biztosításától függ, hogy egyértelműen meghatározzák és prioritásként kezeljék az átmenethez nyújtott támogatásokat, és megfelelő forrásokat garantáljanak hozzájuk.

Kelt Brüsszelben, 2017. október 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS
